

ДОСЛІДЖЕННЯ ДОСТАТНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ ДЛЯ ВИХОДУ НА СВІТОВІ РИНКИ

Крикун Ю.Г., здобувач

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Визначено особливості функціонування об'єктів інноваційної інфраструктури для реалізації інновацій з метою виходу на світові ринки. Досліджено ряд основних інноваційних структур, які входять до складу інноваційної інфраструктури. Порівняно показники тенденцій розвитку інноваційної діяльності в Україні та світі, вказано на причини і перспективи експорту інноваційної продукції.

Ключові слова: елементи інноваційної інфраструктури, технопарки, реалізація інноваційної продукції, фінансування, експорт.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та жорсткої конкуренції на міжнародному ринку, стійкі позиції займають саме ті держави, які створили розвинену інноваційну інфраструктуру і дієвий механізм інноваційної діяльності. У зв'язку з цим виникає потреба удосконалення існуючих та розробка нових підходів формування достатності інноваційної інфраструктури для виходу на світові ринки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі дослідження інноваційного розвитку інтенсивно проводяться в Україні, про що свідчать праці О.І. Амоши, Г.А. Андрощука, Ю.М. Бажала, А.С. Гальчинського, Н.В. Гамана, В.М. Гейця, А.П. Голікова, Б.В. Гриньова, О.А. Довгаль, С.М. Ілляшенко, Н.В. Краснокутської, О.О. Лапко, І.П. Макаренка, Б.А. Малицького, П.П. Микитюка, М.В. Онопрієнко, О.С. Поповича, В.П. Семиноженка, В.І. Сідорова, В.П. Соловйова, Л.І. Федулової, А.С. Філіпенко, А.А. Чухна, А.І. Яковлева та інших.

Головною тенденцією в сфері інноваційного розвитку України є залучення до вирішення проблем інноваційного розвитку не лише науковців, а й підприємців, політиків, представників ділових кругів. Проте, при загальному збільшенні наукових праць з даної теми, акцент дослідницької діяльності направлений на аналіз економічних та науково-технічних аспектів розвитку інноваційної діяльності. Але без належної уваги залишено питання достатності інноваційної інфраструктури для виходу на світові ринки.

Метою статті є дослідження за міжнародною методологією сучасного стану достатності об'єктів інноваційної інфраструктури для реалізації інноваційної діяльності з метою виходу на світові ринки.

Основні результати дослідження. Інноваційна інфраструктура є один з основних елементів національної інноваційної системи. Інноваційна інфраструктура – сукупність політичних, економічних, правових, управлінських, фінансових, інформаційних, наукових та інших інститутів ринку інновацій, що створюють умови для ефективної реалізації інноваційної діяльності [1].

До складу інноваційної інфраструктури входять: сукупність правових, фінансових, соціально-економічних та інформаційних інститутів, установ, що впливають на інноваційні процеси. В цілому інноваційна інфраструктура виконує роль елемента, який створює умови для плідної інноваційної діяльності шляхом надання різних послуг.

До об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва належать бізнес-центри, бізнес-інкубатори, технопарки, лізингові центри, фінансово-кредитні установи, фонди підтримки підприємництва, інвестиційні, інноваційні фонди і компанії, довірчі товариства, фондові та товарні біржі, інформаційно-консультативні установи, страхові компанії, аудиторські фірми і уряд [1; 2]. Не існує узагальненого підходу до аналізу діяльності об'єктів

інфраструктури, оскільки має місце значна варіативність шляхів формування національних інноваційних систем у різних країнах світу.

Досвід розвинених країн світу підтверджує, що ключова роль в забезпеченні умов інноваційного розвитку, формуванні національної системи належить державі, яка встановлює стратегічні цілі, забезпечує ресурсну підтримку, зокрема бюджетне фінансування, податкове стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності, кредитування, субсидування і т.п.

Виділимо ряд основних інноваційних структур, які входять в склад інноваційної інфраструктури, що існують за кордоном (табл. 1).

Таблиця 1. Види об'єктів інноваційної інфраструктури, що існують за кордоном*

Найменування	Основні функції
Технологічний парк	Створення сприятливого середовища для комерціалізації технологій, розроблених у наукових організаціях та створення високотехнологічних підприємств.
Дослідницький парк	Основна функція схожа з попередньою. Відмінність в тому, що здійснюються розробки тільки до стадії технологічного нововведення.
Науковий парк	Створення сприятливого середовища для комерціалізації технологій, розроблених у наукових організаціях.
Бізнес-інкубатор	Сприяння створенню малих інноваційних підприємств через доступ до різних видів ресурсів, а також надання різних видів послуг за пільговими цінами.
Технологічний інкубатор	Розробка нових або вдосконалення вже існуючих виробів і технологічних процесів, що мають потенційний попит на ринку.
Центр трансферу технологій	Просування розробок і високотехнологічної інноваційної продукції шляхом трансферу знань від наукових організацій та університетів до промислових компаній.
Офіс комерціалізації технологій	Просування розробок, кооперація наукових організацій та бізнесу. Є, як правило, підрозділом університету або наукової організації.
Індустріальний / промисловий парк	Осередок зосередження різного масштабу компаній, що працюють у схожих сферах народного господарства, де немає формального зв'язку з університетами і встановлених правил підтримки орендаторів площ.
Технологічний центр (інноваційний центр)	Забезпечення різними послугами підприємств малого інноваційного бізнесу.
Зона розвитку нових і високих технологій	Осередок малих наукомістких підприємств. Як правило, створюються поблизу великих міст і університетських центрів, для залучення підприємств застосовуються податкові пільги.
Експортно-орієнтовані зони	Розвиток експортного та міжнародного торгового потенціалу. Як показує практика, зона слабо працює на покращення економічного потенціалу, доцільна у випадку збільшення кількості іноземних інвестицій, а також для зміни торговельного балансу платежів країни.
Технополіс	Створення міста або його частини, де зосереджені наукомісткий бізнес, освіта і наукові організації. Надаються податкові пільги та інші преференції суб'єктам малого інноваційного підприємництва.

*розроблено автором відповідно до [3; 4]

Зазначимо, що перелік об'єктів інноваційної інфраструктури не враховує різні фінансові установи: банки, споживчі кооперативи, страхові компанії тощо, а також організації, що спеціалізуються виключно на освітніх або консалтингових послугах, адже такі компанії є комерційними організаціями (тобто створюються з метою отримання прибутку), і обслуговують всі види бізнесу [5].

Характеристиками держав із розвинуеною економікою є взаємодія бізнесу та уряду, інституційна платформа формування та розвитку інноваційної інфраструктури, яка є складовою промислової політики [6]. Саме ці характеристики формують базу ефективного розвитку інноваційної діяльності.

Для удосконалення моделі інноваційної інфраструктури в Україні потрібно сформувані організаційні форми та механізм функціонування суб'єктів інфраструктури, що сприятиме залученню інвестицій в інноваційний розвиток. Інноваційна активність у національних організаціях розрізняються залежно від їх цілей і стратегічної мети., що обумовлює множинність організаційних форм інноваційної діяльності: від фірм-інкубаторів до створення різних альянсів, від локальних вдосконалень до міжнародної інтеграції. Для забезпечення безперервності новаторських ідей керівниками організацій приділяється велике значення рольових функцій фахівців в інноваційній діяльності, що знаходяться в тіні.

Залежно від приналежності організації до того або іншого корпоративного рівня діяльності визначаються завдання, ділові горизонти взаємозв'язку і розподіл ризику інноваційного проекту.

До об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва відносяться: бізнес-центри, бізнес-інкубатори, технопарки, лізингові центри, фінансово-кредитні установи, фонди підтримки підприємництва, інвестиційні, інноваційні фонди і компанії, довірчі суспільства, фондові і товарні біржі, інформаційно-консультативні установи та ін. Таким чином, інноваційна інфраструктура може розглядатися як система організацій основного і допоміжного характеру, сприяючих здійсненню інноваційної діяльності, обслуговуючих інновації і що забезпечують умови нормального протікання інноваційного процесу. В цілому інноваційна інфраструктура виконує роль елемента, який створює умови для плідної інноваційної діяльності шляхом надання різних послуг. Елементи інноваційної інфраструктури та розвитку підприємництва в Україні представлені в табл. 2.

Таблиця 2. Елементи інноваційної інфраструктури та розвитку підприємництва в Україні

Елементи інфраструктури	Рік					
	на 1.01.2010 р.	доля у загальному обсязі, %	на 1.01.2013 р.	доля у загальному обсязі, %	на 1.01.2014 р.	доля у загальному обсязі, %
Бізнес-центри	449	5,8	531	6,3	480	5,6
Бізнес-інкубатори	71	0,9	76	0,9	79	0,9
Технопарки	41	0,5	46	0,5	50	0,6
Лізингові центри	808	10,2	535	6,5	538	6,2
Інвестиційно-інноваційні фонди і компанії	3134	39,7	3031	36,2	3034	35,1
Інформаційно-консультативні установи	3119	39,6	3902	46,7	4238	49,0
фонди підтримки підприємництва	262	3,3	242	2,9	226	2,6
Усього	7884	100	8363	100	8645	100

*розроблено автором відповідно до [7; 8]

Дані таблиці 2 свідчать про формування інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва протягом 2009-2013 рр., яке здійснювалося шляхом розвитку її окремих елементів. Так, на 1.01.2014 року у загальній кількості елементів інноваційної інфраструктури найбільшу долю склали інформаційно-консультативні установи (49,0%), інвестиційно-інноваційні фонди і компанії (35,1%), лізингові центри (6,2%), бізнес-центри (5,6%), фонди підтримки підприємництва (2,6%), бізнес-інкубаторів (0,9%) і технопарки (0,6%) (таб. 2).

Надамо перелік технопарків, що зареєстровані в Україні (табл. 3), що сприяють функціонуванню суб'єктів підприємництва.

Таблиця 3. Українські технопарки 2000-2014 рр.*

№ п/п	Технопарк	Дата реєстрації
1.	«Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка і сенсорна техніка» (м. Київ)	червень 2001
2.	«Інститут електрозварювання ім. Е.О. Патона» (м. Київ)	липень 2000
3.	«Інститут монокристалів» (м. Харків)	липень 2000
4.	«Інститут технічної теплофізики» (м. Київ)	вересень 2002
5.	«Київська політехніка» (м. Київ)	червень 2003
6.	«Інтелектуальні інформаційні технології» (м. Київ)	грудень 2003
7.	«Укрінфотех» (м. Київ)	листопад 2002
8.	«Агротехнопарк» (м. Київ)	жовтень 2007
9.	«Наукові і учбові прилади» (м. Суми)	- ¹
10.	«Текстиль» (м. Херсон)	грудень 2007
11.	«Український мікробіологічний центр синтезу і новітніх технологій» (м. Одеса)	- ¹
12.	«Яворів» (Львівська область)	серпень 2007
13.	«Машинобудівні технології» (м. Дніпропетровськ)	листопад 2008
14.	«Слобожанщина» (м. Харків)	жовтень 2011

¹ Включені в преамбулу Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», але не зареєстровані в установленому порядку (не внесені до Державного реєстру)

*розроблено автором відповідно до [9; 10; 11; 12; 13]

Доказом цього є аналіз світового та вітчизняного досвіду функціонування суб'єктів інноваційної діяльності. На рис. 1 представлено кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, та питома вага підприємств, що впроваджували інновації.

За 2000-2014 рр. кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, у цілому зростає. У 2000 році їх було 1491, а у 2014 вже 1609 одиниць, тобто на 118 підприємств більше (рис. 1). Цей факт говорить про те, що інноваційна діяльність з кожним роком стає більш актуальною в Україні, так як впровадження нових технологій є неодмінною складовою успішного розвитку кожного окремого підприємства і країни загалом. Найбільший ріст підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, спостерігався у період з 2000 по 2002 рр. Потім, у 2003 році почалося різке зменшення їх кількості. Мінімум був досягнутий у 2005 році – лише 810 підприємств. З 2006 року почалося поступове покращення ситуації, хоча 2008 рік трохи загальмував ріст інноваційних підприємств. Але це незначне падіння все одно не зіпсувало цілісної картини: порівняно з 2005 роком показники з кожним наступним роком переважно збільшувались, що свідчить про поступовий розвиток української економіки. У 2011 році було досягнуто значення у 1679 підприємств – це набагато більше за показники перших років дослідження,

а у 2012 році кількість досягла максимальної за 2000-2014 рр. позначки 1758 підприємств. У 2014 р. спостерігається невеликий спад, у порівнянні з 2013 р., на 106 одиниць (рис. 1).

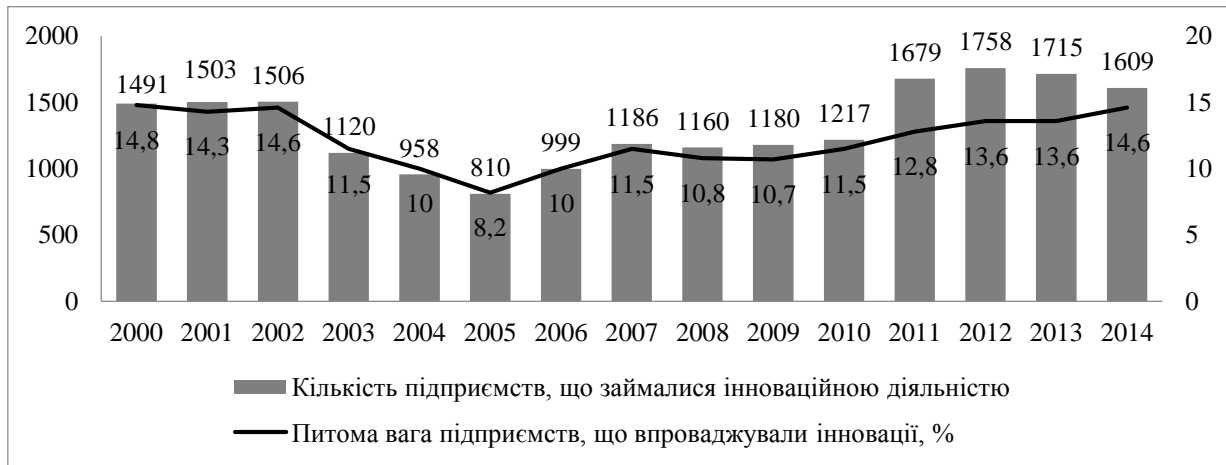

Рис. 1. Кількість промислових підприємств, що займаються інноваційною діяльністю в Україні, розроблено автором відповідно до [14; 15; 16; 17]

Такі коливання пов'язані з соціально-економічним розвитком України. В останні роки Україна переживає не надто гарні часи: зміну влади, економічні та політичні реформи, впровадження нової законодавчої бази та ін. Все це негативно відображається на розвитку не тільки інноваційної діяльності, а й бізнесу в цілому. Адже підприємства в такі часи намагаються пристосуватись до нових умов, утримати свої позиції на ринку. Усі кошти йдуть на підтримку функціонування підприємств, а не на розвиток нових технологій. Це – період очікування. Основні причини:

- 1) недостатнє фінансування підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, з боку держави;
- 2) низький рівень інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів;
- 3) нестабільність фінансової системи нашої держави та нерозвиненість ринкової інфраструктури;
- 4) відсутність системи податкових пільг, субсидій і дотацій, які б заохочували підприємства займатися інноваційною діяльністю;
- 5) нерозвиненість законодавчої і нормативно-правової бази.

Усі ці та багато інших причин привели до зменшення кількості підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, у зазначені роки. Враховуючи досвід західних країн зробимо висновок, що успіх інноваційно-активних підприємств залежить від високого рівня ринкової орієнтації, а також від прагнення самих підприємців впроваджувати організаційні інновації. Тому українським підприємцям слід концентрувати зусилля на розвитку бізнес-центрів, консультативних фірм, торгових палат, розширювати спектр маркетингових послуг та тренінгових програм.

Порівнюючи показники питомої ваги витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у ВВП (за даними Євростату), у країн ЄС 28 відбувалися різні коливання.

У країнах ЄС 28 в період з 2005 по 2013 рік показники внутрішніх витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт збільшилися з 1,76% до 2,01%, що свідчить про проведення досліджень і розробок, і тим самим, інноваційна діяльність мала

місце подальшого її розвитку (табл. 4). Поступово зростала наукоємність у всіх країнах ЄС 28, але частка у ВВП залишилася значно нижчою 1% у таких країнах, як: Болгарія, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина. Слід зазначити, що у 2013 році в Естонії, Іспанії, Німеччині, Угорщині, Чеській Республіці рівень наукоємності ВВП був значно вищий середнього ЄС 28 (табл. 4).

Таблиця 4. Питома вага витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у ВВП (за даними Євростату), % [16, с 154]

Країна	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ЄС 28	1,76	1,78	1,78	1,85	1,94	1,93	1,97	2,01	2,01	...
Болгарія	0,45	0,45	0,44	0,46	0,51	0,59	0,55	0,62	0,65	...
Естонія	0,92	1,12	1,07	1,26	1,4	1,58	2,34	2,16	1,74	...
Іспанія	1,1	1,17	1,23	1,32	1,35	1,35	1,32	1,27	1,24	...
Латвія	0,53	0,65	0,56	0,58	0,45	0,6	0,7	0,66	0,6	...
Литва	0,75	0,79	0,8	0,79	0,83	0,78	0,9	0,9	0,95	...
Німеччина	2,43	2,46	2,45	2,6	2,73	2,72	2,8	2,88	2,85	...
Польща	0,57	0,55	0,56	0,6	0,67	0,72	0,75	0,89	0,87	...
Румунія	0,41	0,45	0,52	0,57	0,46	0,45	0,49	0,48	0,39	...
Словаччина	0,49	0,48	0,45	0,46	0,47	0,62	0,67	0,81	0,83	...
Угорщина	0,93	0,99	0,97	0,99	1,14	1,15	1,2	1,27	1,41	...
Чеська Республіка	1,17	1,23	1,31	1,24	1,3	1,34	1,56	1,79	1,91	...
Україна	0,99	0,91	0,85	0,85	0,86	0,83	0,74	0,75	0,70	0,66

Питома вага науково-технічних робіт у загальному обсязі ВВП України за 2005 р. зменшується з 0,99% до 0,66% у 2014 р. (табл. 4), причинами є економічна криза, політична нестабільність, інтелектуальна міграція з України, відсутність фінансування з боку національних та іноземних інвесторів, низька конкурентоспроможність інноваційної продукції, відсутність державної підтримки та мотивації бізнесу.

Негативно позначається на інноваційності економіки недостатність чи взагалі відсутність коштів у рамках підприємства на інновації, а також вмінь та навичок менеджерів, здатності ефективно організовувати роботу на підприємстві та здатності мобілізувати внутрішні ресурси.

На рис. 2 представлена питома вага реалізованої інноваційної продукції за межі України з 2000 по 2014 рр.

Аналізуючи рис. 2, можна відзначити, що питому вагу реалізованої інноваційної продукції за межі України в середньому на 40% складалася з інноваційної продукції. При цьому найвищими є значення показника в 2005, 2008 і 2013 роках, а найменші значення спостерігаються в 2000, 2001, 2011 та 2014 роках, що пов'язано із зменшенням обсягів виробництва інноваційної продукції та відсутністю інноваційної продукції, нової для зовнішнього ринку. Особливо відчутним є спад виробництва інноваційної продукції у 2014 році (падіння на 15,6% порівняно з 2013 роком), що пояснюється загальною економічною та соціально-політичною кризою.

Основними причинами зменшення інноваційної активності економіки є значний рівень податкового навантаження на підприємства та надмірне державне регулювання економіки; корупція державних чиновників; приховування керівництвом підприємств частини результатів своєї діяльності з метою запобігання переслідування з боку

кримінальних елементів суспільства; недосконалість економіко-правового середовища. У той же час в Україні внаслідок світової фінансової кризи, політичної нестабільності і недоліків системи управління рівень інвестиційної активності не дозволяє накопичувати достатній інвестиційний ресурс для модернізації економіки.

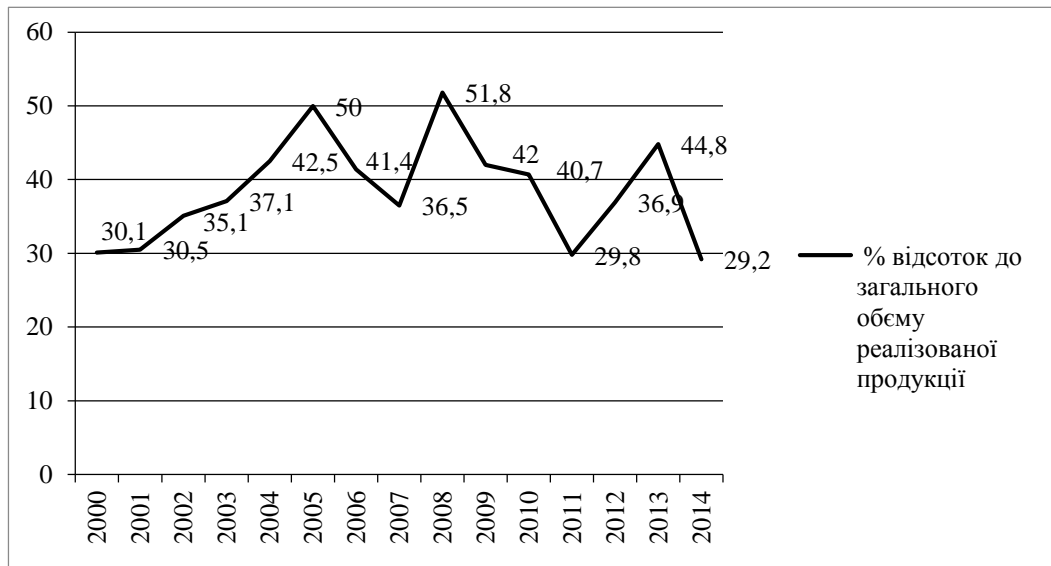

Рис. 2. Питома вага реалізованої інноваційної продукції за межі України у загальному обсязі реалізованої продукції, % [14; 15; 16]

Також негативна тенденція проявилась у темпах освоєння капітальних вкладень та введення нових виробничих потужностей, збільшення обсягів незавершеного будівництва, низькими параметрами технологічної та відтворювальної структури капітальних вкладень.

Серед джерел фінансування у 2014 р. найбільшу роль відігравали власні кошти підприємств, а також інші джерела, потім йдуть кошти державного бюджету та на останньому місці – іноземних інвесторів (табл. 5).

У 2014 р. основним джерелом фінансування витрат на інновації в Україні були власні кошти підприємств – 6540,2 млн. грн. Із держбюджету було виділено 344,1 млн. грн., що на 319,4 млн. грн. більше у порівнянні з 2013 р (табл. 5).

Кошти державного бюджету України у 2014 р. отримали 9 підприємств, місцевих бюджетів – 12, загальний обсяг яких становив 349,8 млн. грн. (4,6%); кошти вітчизняних інвесторів отримали 6 підприємств, іноземних – 11, загалом їхній обсяг становив 146,9 млн. грн. (1,9%); кредитами скористалося 39 підприємств, обсяг яких становив 561,1 млн. грн. (7,3%) [16, с. 161].

Таким чином, можна стверджувати, що з 2011 року відбувається скорочення загальної суми витрат на інноваційну діяльність. Це відбувається, по-перше, через скорочення іноземних інвестицій, по-друге, через зменшення використання підприємцями у своїй діяльності кредитних коштів (невигідні умови кредитування, занадто завищені ставки, ризики фінансово сектору та банківської системи та ін.).

У період з 2001 по 2008 рр. в Україні в цілому спостерігалось активне збільшення експорту продукції у розрахунку на 100 інноваційно-активних підприємств та на 100 підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію (рис. 3).

Таблиця 5. Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні, млн. грн.*

Роки	Загальна сума витрат	у тому числі за рахунок коштів			
		Власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
2000	1757,1	1399,3	7,7	133,1	217,0
2001	1971,4	1654,0	55,8	58,5	203,1
2002	3013,8	2141,8	45,5	264,1	562,4
2003	3059,8	2148,4	93,0	130,0	688,4
2004	4534,6	3501,5	63,4	112,4	857,3
2005	5751,6	5045,4	28,1	157,9	520,2
2006	6160,0	5211,4	114,4	176,2	658,0
2007	10850,9	7999,6	144,8	321,8	2384,7
2008	11994,2	7264,0	336,9	115,4	4277,9
2009	7949,9	5169,4	127,0	1512,9	1140,6
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3
2014	7695,9	6540,2	344,1	138,8	672,8

*розроблено автором відповідно до [15; 16; 17]

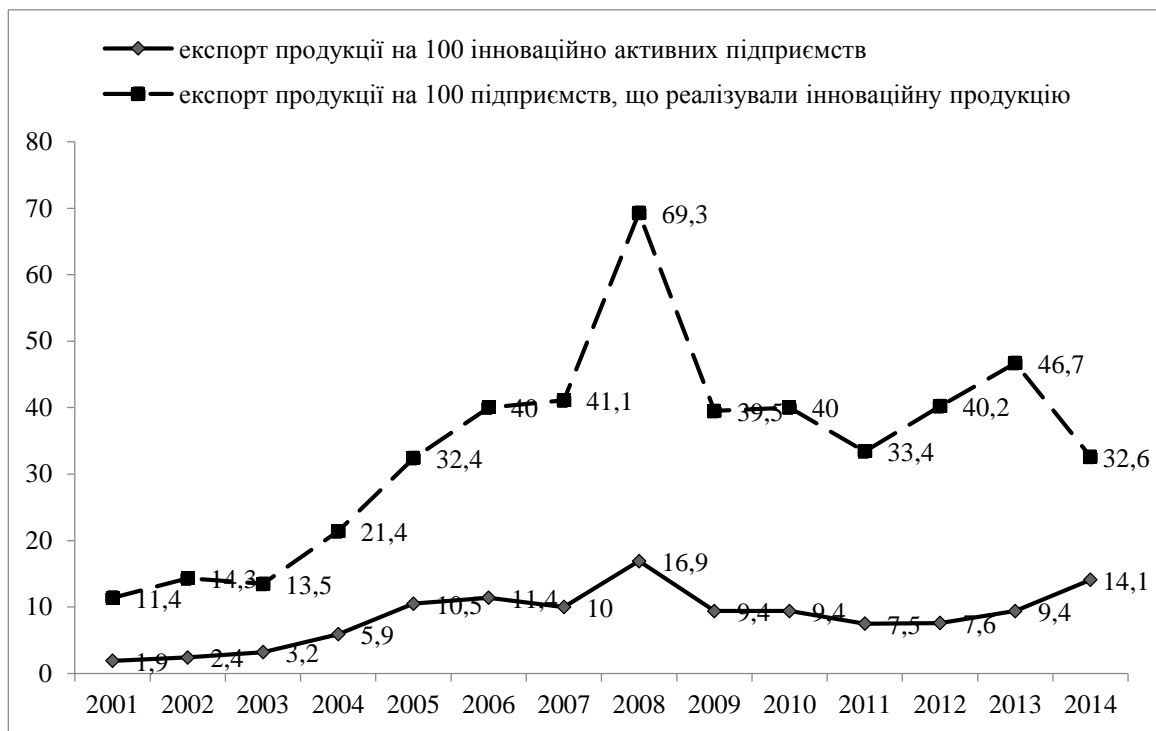

Рис. 3. Експорт інноваційної продукції України у розрахунку на 100 підприємств [14; 15; 16]

Слід зазначити, що у 2014 році експорт інноваційної продукції у розрахунку на 100 інноваційно-активних підприємств складає 32,6%, що на 14,1% менше у порівнянні з 2013 р. Найбільший обсяг інноваційної продукції експортувався в 2008 р., а найменший – у 2011 та 2014 рр. (рис. 3).

Такий стан у 2008 р. пов'язаний з покращенням усієї соціально-економічної системи нашої держави: розвитком нових галузей промисловості, збільшенням видатків держави

на освітню сферу та НДДКР, активним залученням інвесторів до інноваційних програм та проектів, розвитком фінансового сектору України (вигідні умови кредитування і т.п.) та інше. З 2009 року Україна переживає економічну кризу, що одразу ж позначається на інноваційній діяльності підприємств. Не лише інноваційно-активні підприємства, а увесь промисловий комплекс переходить на режим «економії» та витрачає усі кошти на підтримку свого функціонування. Через це відбулась і зміна в експорто-орієнтованих галузях. Підприємства почали працювати на внутрішній ринок, який, однак, не потребував такої кількості інноваційної продукції. Як результат – банкрутство багатьох підприємств, згорання інвестиційних проектів та скорочення інноваційної діяльності як такої. На деякий час інноваційна діяльність була відсунута на другий план.

В 2010 році ситуація дещо покращилась, але у 2011 році відбулося значне падіння показників. Невелика кількість підприємств займалася інноваційною діяльністю та виробництвом інноваційної продукції, що негативно позначилося на експорті. Однак потім спостерігається незначна, але позитивна тенденція – 2012 та 2013 рр. показали гарні результати, і знову 2014 р. має тенденцію до зниження.

Нарощування постачань продукції за межі України у міру розвитку і поліпшення структури її виробництва залежить від посилення державної підтримки експорту, зокрема, надання гарантій експортерам, страхування експортних кредитів, автоматичного відшкодування ПДВ при експорті інноваційної продукції, захисту інтересів вітчизняних експортерів та допомоги у просуванні продукції на світові ринки.

На думку науковців А.П. Голікова, О.А. Довгаль та авторів монографії «Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації», для розвитку ринку високотехнічної продукції необхідно розвивати зовнішню торгівлю з країнами ЄС, оскільки частка даних країн у світовому експорті та імпорті значно перевищує частку країн МС, що свідчить про більший розвиток високотехнічного сектору країн ЄС. Водночас країни МС є найбільшими імпортерами високотехнічної продукції України (48,1 % від загального експорту), яка потребує подальшої модернізації і доведення до світових стандартів [18].

Одним із вагомих чинників, які впливають на виробництво і зовнішню торгівлю інноваційними товарами, є інституціональна складова цих процесів. Інституціональне середовище в Україні залишається найбільш слабким місцем. Найбільш проблемними питаннями є неактивна нормативно-правова база, незахищеність прав власності та несправедливість судочинства, створені, але не мають можливості розвиватися структури, що входять до інноваційної інфраструктури.

Для збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможної інноваційної продукції, яку можна експортувати за кордон, потрібно:

- доцільне використання особистих технологічних і кадрових ресурсів виробництва високотехнологічної інноваційної продукції при підтримці та фінансуванні основних напрямків інноваційної діяльності з боку місцевих органів влади. Це надасть можливість одержати в місцевий бюджет додаткові кошти;
- виявлення пріоритетів інноваційного росту підприємств за видами економічної діяльності;
- установити порядок відповідальності органів влади, контролюючих за порушення процедур перевірок коректності звітності за операціями з трансфертним ціноутворенням;
- запровадження циклічних схем фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності, здійснення державного замовлення інноваційної продукції через механізми

фінансового лізингу;

– забезпечення ефективної роботи наукового потенціалу з метою розвитку науково-дослідних та дослідно-конструкторських інституцій, діяльність яких спрямована на розробку сучасних та поліпшення існуючих виробництв конкурентоспроможної продукції, що відповідає світовим стандартам якості;

– виробництво наукомісткої продукції та послуг, розвиток науково-технічної та інноваційної сфери виробництва, яке приведе до подальшого переходу економіки на наступний технологічний уклад;

– запровадження державного замовлення для з'ясування пріоритетних інноваційних напрямів у виробництві;

– забезпечення сприятливих умов для залучення національних та іноземних капіталовкладень з метою розширення портфельних замовлень та доступу до дешевих кредитів іноземних банків;

– здійснення урядової підтримки по відношенню до виробництв науково-технічної продукції та послуг відповідно до програмно-цільових методів економічного управління, залучення приватних, вітчизняних та іноземних ресурсів;

– стимулювання випереджаючого збільшення імпорتنих тарифів та сертифікації імпортованих товарів у дозволених межах міжнародних норм;

– скасування плати податку з прибутку на приріст обсягів експортної продукції до попереднього року з експортерів інноваційної продукції;

– забезпечення державної підтримки малого інноваційного бізнесу, венчурних фірм;

– покращення важелів залучення власних коштів населення в інвестиційну сферу розвитку та впровадження новаторства та інноваційних програм, розміщення на фондовому ринку спеціалізованих випусків цінних паперів;

– створення кластерів, організація сумісного виробництва конкурентоспроможної продукції світового рівня з зарубіжними фірмами, що виробляється на спільних підприємствах з залученням іноземних фірм, шляхом застосування новітніх науково-технологічних розробок вітчизняної науки, зокрема в харчовій промисловості та переробленні сільськогосподарських продуктів, легкій промисловості, вступ до транснаціональних корпорацій, що спираються на іноземний капітал, зокрема авіа-, суднобудівних підприємств.

Висновки. Зараз Україна продовжує розвиватися без суттєвого використання свого інноваційного потенціалу, а інноваційна продукція освоюється переважно шляхом використання науково-технічних надбань попередніх років. Такий тип інноваційного розвитку має досить вузькі межі і не дає можливості підтримувати конкурентоспроможність вітчизняних підприємств протягом тривалого періоду. З іншого боку, кризові явища та процеси негативно вплинули на інноваційну діяльність, призвели до скорочення фінансування інноваційних досліджень і розробок, зменшення частки експорту інноваційної продукції в загальному обсязі реалізації промислової продукції. Як результат, це суттєво знизило рейтинг України та підприємств промислового сектору економіки в світовому інноваційному середовищі.

Слід зазначити, що активаторами інноваційної діяльності промислових підприємств України у майбутньому повинні стати: використання нових або значно поліпшених способів виробництва, пов'язаних із застосуванням новітніх технологій, впровадження нових методів продажу та просування товарів на ринки, сприяння оновленню та повнішому використанню

виробничих потужностей та технологічної бази підприємств, що дозволить оптимізувати виробничі процеси, прискорити технологічну модернізацію промисловості та забезпечити розвиток економіки України у напрямку виходу на світові ринки.

Література

1. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент : Підручник / С.М. Ілляшенко. – Суми : ВТД Університетська книга, 2010. – 334 с.
2. Ісакова Н.Б. Підприємства України : інноваційна діяльність і мережеві взаємодії / Під ред. д. е. н. В. П. Соловйова. – К. :2012. – 377с.
3. Андрощук Г.А. Раціоналізаторська діяльність за кордоном / Г.А. Андрощук // Інтелектуальна власність. – 2003. – № 4. – С. 29-34.
4. Соколюк О.В. Інфраструктурне забезпечення інноваційного процесу / О.В. Соколюк // Інвестиції, інновації в економіці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2013/v4/NV-2013-V4_31.pdf.
5. Амоша О.І. Промисловість і промислова політика України 2013 : актуальні тренди, виклики, можливості : наук.-аналіт. доповідь / О.І. Амоша, В.П. Вишневський, Л.О. Збаразська та ін.; за заг. ред. В.П. Вишневського; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2014. – 200 с.
6. The Global Competitiveness Report 2012-2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу : [http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global Competitiveness Report_2012-13.pdf](http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global%20Competitiveness%20Report_2012-13.pdf).
7. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkpr.gov.ua/info/3226>.
8. Звіт Державного Агенства з питань науки, інновацій та інформатизації України. Науково-технологічна сфера України 2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.dknii.gov.ua/?q=system/files/buklet_2013.pdf.
9. Про Технополіс П'ятихатки : Проект Закону №2213 від 04.06.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47247.
10. Офіційний сайт Компанії ФЕД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fed.ua/>.
11. Офіційний сайт Технопарку Слобожанщина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukr-rus-technopark.com/>.
12. Офіційний сайт Харківського Фізико-Технічного Інституту. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kipt.kharkov.ua/>.
13. Проект ІТ-парк «Інтелектроніка» : Сайт РБК-Україна [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <http://www.rbc.ua/ukr/news/m-dobkin-na-realizatsiyu-proekta-it-parka-intellektronika-16022011040500>.
14. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
15. Україна у цифрах у 2013 році : Статистичний збірник. – Київ, 2014. – 240 с.
16. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2014 році: стат. зб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.
17. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2011 році: стат. зб. – К. : ДП «Інформ-вид. центр Держкомстату України», 2012. – 305 с.
18. Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. А.П. Голікова, О.А. Довгаль. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 316 с.

References

1. Ilyashenko, S. (2010). Innovation Management. Sumy : SHS-University Book.
2. Isakov, N. (2012). Enterprises Ukraine: innovation and network interaction. Kiev.
3. Androshchuk, G. (2003). Innovative activity abroad. Intelktualna vlasnist (Intellectual Property), 4, 29-34 (in Ukr.).
4. Sokolyuk, A. (2013). Infrastructure software innovation process. Retrieved from http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2013/v4/NV-2013-V4_31.pdf.
5. Amosha, A., & Wisniewski, V., & Zbarazska, L. (2014). Industry and Industrial Policy of Ukraine 2013: current trends, challenges, opportunities, scientific-analyte. Report. Donetsk.

6. The Global Competitiveness Report 2012-2013 (2013). Retrieved from [http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global Competitiveness Report_2012-13.pdf](http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global%20Competitiveness%20Report_2012-13.pdf).
7. Analytical report on the status and prospects of development of small and medium business in Ukraine, 2014. Retrieved from <http://www.dkrp.gov.ua/info/3226>.
8. Report of the State Agency for Science, Innovation and Informatization of Ukraine. Scientific and technological sphere in Ukraine 2013 (2013). Retrieved from http://www.dknii.gov.ua/?q=system/files/buklet_2013.pdf.
9. Draft Law on Pyatikhatki Technopolis (2013). Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47247.
10. The official website of FED (2015). [Electronic resource]. Retrieved from <http://www.fed.ua/>.
11. The official website of Technopark Sloboda (2015). Retrieved from <http://www.ukr-rus-technopark.com/>.
12. Official site of Kharkiv Institute of Physics and Technology (2015). Retrieved from <http://www.kipt.kharkov.ua/>.
13. The draft IT-park “Intelektronika” (2015). Retrieved from <http://www.rbc.ua/ukr/news/m-dobkin-na-realizatsiyu-proekta-it-parka-intellektronika-16022011040500>.
14. State Statistics Service of Ukraine (2015). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>.
15. Ukraine in numbers in 2013. Statistical Yearbook (2014). Kyiv.
16. Research and Innovation in Ukraine in 2014 : stat. coll (2015). Retrieved from http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.
17. Research and Innovation in Ukraine in 2011: stat. coll. (2012). – Kiev : SE “Inform-view Centre for Statistics Committee of Ukraine”.
18. Golikova, A., & Dovgal. O. (2015). The transformation of international economic relations in the era of globalization : collective monograph. Kharkiv : KNU Karazin.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2015.